

Rozdział 3.1

Data librarian potrzebny od zaraz! Specjalista w polskich bibliotekach akademickich i jego kompetencje

dr Katarzyna Weinper, ORCID: 0000-0002-1872-9006

Łukasz Tomczak, ORCID: 0000-0001-9465-4854

Centrum Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Lubelskiej

Streszczenie: Uczelnie wyższe pod wpływem zmian wywołanych postulatami Otwartej Nauki dążą do zapewnienia wysoko wykwalifikowanej kadry wspierającej procesy badawcze. Doradztwo w zakresie planowania zarządzania danymi badawczymi, kuratelę oraz pomoc w deponowaniu danych w repozytoriach powierzono także bibliotekom naukowym. Tym samym bibliotekarze akademicki stanęli przed koniecznością poszerzenia wiedzy, zwiększenia kompetencji oraz nabycia nowych umiejętności technicznych. Data librarian, choć nie jest specjalnością nową, coraz wyraźniej zaznacza swoją obecność w środowisku akademickim. Artykuł przedstawia kompetencje jakie powinien posiadać data librarian, omawia jego zadania, wyzwania oraz rolę. Pokazuje obszary współpracy z innymi jednostkami uczelni na przykładzie Centrum Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Lubelskiej.

Słowa kluczowe: biblioteka akademicka, data librarian, kompetencje bibliotekarzy, otwarta nauka, Politechnika Lubelska

Wprowadzenie

Profesjonalizacja zawodu bibliotekarza rozpoczęła się w XIX wieku, kiedy nastąpiło powolne różnicowanie bibliotek pod względem gromadzonego księgozbioru. Charakter księżnicy odpowiadał potrzebom określonych społeczności, a narastająca złożoność pracy wpływała na tworzenie poszczególnych stanowisk pracy¹. Od lat w polskich bibliotekach naukowych obserwujemy ciągły proces specjalizacji: od katalogera, poprzez bibliotekarza systemowego, dziedzinowego, aż do nowych specjalności – infobrokera, menedżera projektów bibliotecznych, bibliotekarza cyfrowego oraz bibliotekarza zarządzającego danymi badawczymi.

¹ M. Paul, *Nowe specjalności w zawodzie bibliotekarza*, [w:] M. Wojciechowska (red.), *Zarządzanie biblioteką*, Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne SBP, Warszawa 2021, s. 460.

Pojawienie się nowej specjalności wiąże się ściśle z nowymi zadaniami stawianymi przed bibliotekami akademickimi. Uczelnie wyższe pod wpływem zmian wywołanych postulatami Otwartej Nauki dążą do zapewnienia wysoko wykwalifikowanej kadry wspierającej procesy badawcze. Plan S ogłoszony przez cOAlition S, do realizacji którego przystąpiło Narodowe Centrum Nauki (NCN), wymógł na bibliotekach konieczność szybkiego dostosowania się do nowych potrzeb pracowników naukowych aplikujących o fundusze zewnętrzne. Elementem wniosków grantowych stały się plany zarządzania danymi badawczymi (data management plan – DMP), w przygotowaniu których mają pomóc wykwalifikowani bibliotekarze. To spowodowało konieczność poszerzenia ich kompetencji i nabycia nowych umiejętności, w tym informatycznych. Jest to zadanie trudne, ponieważ brak studiów kierunkowych i deregulacja zawodu bibliotekarza komplikują właściwe przygotowanie na etapie kształcenia i awansu². Mimo to w środowisku widać potrzebę rozwoju i podnoszenia kwalifikacji, a pojawienie się specjalności data librarian w polskich bibliotekach powoli to umożliwia. Bibliotekarze zajmujący się danymi to najczęściej pracownicy z kilku bądź kilkunastoletnim stażem pracy, posiadający już odpowiedni warsztat pracy i mający ugruntowaną pozycję w środowisku akademickim. Doświadczenie i wiedza stają się pomostem między bibliotekarzem a pracownikiem naukowym. Pomoc w zarządzaniu danymi zależy od jednostki i kompetencji jej pracowników. W niektórych bibliotekach mamy do czynienia z usługą kompleksową, w innych pomoc świadczona jest na przykład przy deponowaniu danych w repozytorium.

Pojawienie się w bibliotece nowych obszarów działania wymaga ich zdefiniowania oraz określenia kompetencji i umiejętności, jakie powinien posiadać bibliotekarz-specjalista zarządzający danymi badawczymi – data librarian.

Data librarian jako specjalizacja

Rekomendacje Komisji Europejskiej z 2010 roku mówią, iż biblioteki stoją na czele promowania idei Otwartej Nauki i to przed nimi pojawia się nowe pytanie: jak można wspierać kształcenie większej liczby naukowców (data stewardów) i bibliotekarzy danych (data librarians) jako ważnych zawodów? Nicolaie Constantinescu pisze, że od czasu pojawienia się komunikacji sieciowej, biblioteki zaangażowały się w społeczność danych, ponieważ same były ich wytwórcami i zarządcami. Chodzi tu nie tylko o dane stanowiące dorobek akademicki, ale także to, co składa się na cyfrowe reprezentacje dziedzictwa kulturowego³. Można powiedzieć, że data librarian początkowo definiowany jako archiwista lokalnych zasobów cyfrowych, którego działania wpisują

² Szerzej o deregulacji zawodu bibliotekarza – A. Jazdon, *Głos w sprawie deregulacji zawodu bibliotekarza*, „Forum Akademickie” 2012, nr 1 (49), [online] <https://prenumeruj.forumakademickie.pl/fk/2012/01/glos-w-sprawie-deregulacji-zawodu-bibliotekarza/> [dostęp: 13.08.2021].

³ N. Constantinescu, *Data Librarian, the Steward*, „Romanian Journal of Library and Information Science” 2018, nr 14 (4), s. 115, [online] <https://www.rlbsi.ro/index.php/rlbsi/article/view/73/24> [dostęp: 13.08.2021].

się w nurty digitalizacji społecznej i archiwistyki społecznej⁴, zmienia się w stronę data librarian – bibliotekarza zarządzającego danymi badawczymi. Ten pierwszy, obok istotnych kompetencji informatycznych, musi dobrze znać historię regionu oraz specyfikę digitalizowanych dokumentów (fotografii, dokumentów urzędowych itp.), które umożliwiają dokładne opisanie zbiorów. Drugi natomiast to bibliotekarz zajmujący się zarządzaniem danymi naukowymi, ich wykorzystaniem oraz wspieraniem badaczy. Powinien umieć opatrzyć je metadanymi, wiedzieć gdzie i jak deponować, aby można było je ponownie wykorzystać.

Definicji bibliotekarza o specjalności data librarian jest wiele. Zgodnie z opisem stanowiska na platformie LIBER wspierającej europejskie biblioteki naukowe, data librarian to ekspert w dziedzinie zarządzania danymi badawczymi, z naciskiem na rozwijanie wiedzy technicznej, archiwizację oraz rozpowszechnianie danych. Do jego obowiązków należy również szkolenie doktorantów i pracowników naukowych, wskazanie właściwego repozytorium i pomoc prawna w wyborze licencji. Inną definicję proponuje Research Data Alliance (RDA), która mówi, że data librarians to profesjonalny personel biblioteczny zajmujący się zarządzaniem danymi badawczymi i wykorzystywaniem danych badawczych jako zasobu. Określenie profesjonalny można rozumieć jako odpowiednią wiedzę fachową z zakresu bibliotekoznawstwa, ale także jako wiedzę kontekstową o badawczym środowisku akademickim lub organizacji naukowej, politykach agencji finansujących badania czy też wiedzę o działaniach związanych z ich oceną⁵.

Hammad Rauf Khan i Yunfei Du opisują data librarian jako bibliotekarza danych będącego przewodnikiem w świecie danych naukowych w swoim środowisku akademickim. Jego działania spajają społeczność poprzez współpracę, prowadzone instruktaże, konsultacje i wsparcie techniczne, jakie zapewnia⁶. Jest to ujęcie, które odzwierciedla potrzeby i działania bibliotekarzy w Centrum Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Lubelskiej.

Literatura wyróżnia szereg specjalności związanych z danymi: data architect, data consultant, data curator, data librarian, data scientist, data steward, data manager. Są to nazwy przejęte wprost z języka angielskiego i funkcjonujące w formie oryginalnej również w literaturze polskiej. Data librarian w swojej nazwie jednoznacznie określa miejsce i charakter zawodu, choć doświadczenie bibliotek polskich wskazuje, iż zakresy obowiązków osób pełniących tę funkcję różnią się od siebie. Bardzo często

⁴ M. Paul, op. cit., s. 469.

⁵ A. Wałek, *Is data management a new "digitisation"? A change of the role of librarians in the context of changing academic libraries' tasks*, IFLA WLIC 2018 – Kuala Lumpur, Malaysia – Transform Libraries, Transform Societies, s. 6, [online] <https://mostwiedzy.pl/pl/publication/is-data-management-a-new-digitisation-a-change-of-the-role-of-librarians-in-the-context-of-changing-146778-1> [dostęp: 13.08.2021].

⁶ H. R. Khan, Y. Du, *What is a Data Librarian?: A Content Analysis of Job Advertisements for Data Librarians in the United States Academic Libraries*, IFLA WLIC 2018 – Kuala Lumpur, Malaysia – Transform Libraries, Transform Societies, s. 7, [online] <https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc1225772/> [dostęp: 13.08.2021].

do zadań bibliotekarza danych badawczych dodaje się zadania data stewarda (osoby znającej dyscyplinę, odpowiedzialnej za kompleksowe zarządzanie danymi, polegające na nadzorze nad danymi, dbałością o ich jakość i nadzorowaniem ogółu procesów z nimi związanych⁷) oraz data curatora (osoby zajmującej się archiwizacją, migracją danych, z naciskiem na monitoring trendów technologicznych⁸).

Nazwanie i umiejscowienie stanowiska w strukturze biblioteki, opisanie zadań bibliotekarza oraz określenie obszaru wiedzy i kompetencji, jakie powinien posiadać data librarian, może być odpowiedzią na pytanie postawione na początku rozdziału – jak kształcić data stewardów i data librarians, aby wspierali badaczy, budując równocześnie ich pozycję jako partnerów do współpracy.

Data librarian i jego kompetencje

Określenie specjalności bibliotekarza danych naukowych wymaga sprecyzowania kompetencji. W literaturze polskiej i anglojęzycznej wyróżnia się dwa pojęcia: kompetencja i kompetentność⁹. Kompetencja oznacza możliwość użycia wiedzy i umiejętności, a także uzdolnień dotyczących osobowości, postawy, inteligencji i motywacji do osiągnięcia bliżej nieokreślonych zamierzeń. Definicja ta określa tzw. atrybuty kompetencyjne, a nie ich miejsce zastosowania. Drugie pojęcie to kompetentność, czyli posiadanie kompetencji potrzebnych do wykonywania prac na określonym stanowisku.

Jan Werewka i Marcelina Wietecha odnoszą kompetencje do obszarów działania (zachowania), wyróżniając pięć typów: osobiste, interpersonalne, kierownicze, zawodowe, dziedzinowe. Osobiste określają stosunek do zadań, wyzwań i działań. Interpersonalne dotyczą relacji z innymi ludźmi, kierownicze wskazują na predyspozycje do kierowania ludźmi oraz zdolności do podejmowania decyzji biznesowych, zawodowe dotyczą stosunku pracownika do miejsca pracy (w tym utożsamiania się z nim), a dziedzinowe wiążą się z powierzonymi obowiązkami (z obszarem pracy)¹⁰.

⁷ M. M. Pawłowska, M. E. Wachowicz, *Wprowadzenie do zarządzania danymi naukowymi*, Difin, Warszawa 2020, s. 137.

⁸ A. Januszko-Szakiel, *Data curator. Sylwetka menadżera zasobów danych w świetle badań: prezentacja*, [Referat wygłoszony podczas konferencji pt. Zarządzanie zasobami nauki i dydaktyki w otwartym dostępie – standardy, narzędzia, dobre praktyki, Kraków, Biblioteka Jagiellońska, 20-21 maja 2021], [online] https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/276465/januszko-szakiel_data_curator_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp: 13.08.2021].

⁹ Zob. J. Werewka, M. Wietecha, *Analiza wpływu kompetencji miękkich przy przejściu programistów na stanowiska kierowników projektów*, „Informatyka Ekonomiczna=Buisness Informatics” 2015, nr 4 (38), s. 66, [online] https://www.dbc.wroc.pl/Content/34367/Werewka_Analiza_Wplywu_Kompetencji_Miekkich_Przy_Przejsciu_2015.pdf [dostęp: 13.08.2021].

¹⁰ J. Werewka, M. Wietecha, op. cit., s. 66.

W środowisku bibliotek akademickich coraz częściej zwraca się uwagę na znaczenie kompetencji miękkich¹¹, czyli według klasyfikacji przywołanych powyżej badaczy – osobistych, interpersonalnych i kierowniczych. Kompetencje te rozumiane jako uzdolnienia i predyspozycje, doświadczenie praktyczne, zachowania oczekiwane w miejscu pracy, a także formalne uprawnienia do działania można zdobywać i rozwijać¹². Można również świadomie kształtować ich rozwój, w czym pomagają tzw. systemy kompetencyjne.

Data librarian bez wątpienia powinien posiadać szerokie kompetencje twarde. Kompetencje te to wiedza z zakresu danych naukowych oraz biegła znajomość języka angielskiego. Kompetencje twarde w tym przypadku rozumiane są jako umiejętności techniczne, wśród których za istotne uznaje się: znajomość metadanych, standardów metadanych, ontologii, informacji ustrukturyzowanej, umiejętności mapowania, katalogowania i gromadzenia zbiorów. Równie istotna jest znajomość zagadnień związanych z interfejsami programowania aplikacji (API), graficznymi interfejsami użytkownika (GUI), cyfrowymi identyfikatorami obiektów (DOI), bezpieczeństwem danych, kontroli jakości, kontroli wersji oraz konwencji nazewniczych¹³. Niezbędna jest także znajomość aspektów prawnych dotyczących prawa autorskiego i otwartych licencji (między innymi Creative Commons i Open Data Commons).

Spośród kompetencji twardych, zawodowych, na uwagę zasługują także: identyfikacja z miejscem pracy, współpraca w obrębie różnych działów biblioteki oraz znajomość i stosowanie się do jej procedur. Ważne jest stałe diagnozowanie i monitorowanie potrzeb użytkowników, prowadzenie dokumentacji (związanej z repozytorium, przebiegiem pracy nad planami zarządzania danymi badawczymi, przygotowaniem materiałów szkoleniowych itp.).

Data librarian powinien posiadać szereg umiejętności z zakresu kompetencji miękkich. Do kluczowych w obrębie kompetencji osobistych zalicza się: elastyczność, wytrwałość i konsekwencję w dążeniu do celu, profesjonalizm i etykę, myślenie analityczne, odporność na stres oraz samodzielność. Data librarian powinien charakteryzować się asertywnością, umieć dyskutować, być krytycznym, ale jednocześnie stanowić oparcie dla badacza. Powinien umieć jasno wytyczyć procedury, które będą z jednej strony stanowiły ramy jego obowiązków, z drugiej będą zapewniały terminowość i wywiązywanie się z powierzonych zadań.

¹¹ Zob. M. Wojciechowska, *Kompetencje zawodowe bibliotekarzy. Metody badania*, „Bibliotheca Nostra” 2010, nr 1 (20); A. Folga, *Kompetencje komunikacyjne współczesnego bibliotekarza*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis” 2017, vol. 15; K. Kokot-Kanikuła, A. Szymik, *Zadania i kompetencje bibliotekarzy w zespole ds. polityk wydawniczych polskich czasopism naukowych*, „Biuletyn EBIB” 2021, nr 3 (198); M. Schmeichel-Zarzeczna, *Kompetencje przyszłości – czym są i co oznaczają dla bibliotek i bibliotekarzy*, „Biuletyn EBIB” 2021, Nr 3 (198).

¹² M. Wojciechowska, *Kompetencje zawodowe bibliotekarzy. Metody badania*, „Bibliotheca Nostra” 2010, nr 1 (20), s. 25-26, [online] <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/22941/edition/20190/content> [dostęp: 13.08.2021].

¹³ A. Wałek, op. cit., s. 6.

Pomoc w poruszaniu się w środowisku akademickim i budowaniu relacji z interesariuszami zapewnią kompetencje interpersonalne (społeczne), tj.: komunikatywność, kierowanie uwagi w stronę potrzeb użytkownika, dzielenie się wiedzą i doświadczeniem, umiejętność pracy w zespole i wysoka kultura osobista.

Ważną cechą data librarians jest umiejętność planowania i koordynowania działań, szkolenia innych, mobilizowania współpracowników i badaczy oraz branie odpowiedzialności za efekty pracy.

Z punktu widzenia biblioteki najbardziej efektywne w zespole data librarians są osoby posiadające różnorodne, wzajemnie uzupełniające się kompetencje miękkie i twarde. Powstały wówczas multidyscyplinarny zespół ma szansę dostarczyć pracownikom swojej instytucji usługi na najwyższym poziomie. Lisa Federer upatruje szansę dla bibliotek, które do tej pory nie miały specjalisty bibliotekarza zarządzającego danymi badawczymi, aby jasno zdefiniować swoje oczekiwania i potrzeby¹⁴. Wskazuje równocześnie na konieczność poszerzenia wymaganych kwalifikacji, zwłaszcza miękkich¹⁵.

Wychodząc naprzeciw zmieniającym się potrzebom środowiska akademickiego Politechniki Lubelskiej (PL), władze Uczelni wspólnie z Dyrektorem Centrum Informacji Naukowo-Technicznej (CINT) rozpoczęły kształcenie bibliotekarzy w kierunku rozwijania umiejętności specjalisty na stanowisku data librarian. Pracownicy CINT brali udział w szkoleniach z zakresu zarządzania danymi badawczymi prowadzonych przez inne krajowe uczelnie i instytucje. Szkolenia obejmowały szereg tematów: zarządzanie danymi w procesie badawczym, ich deponowanie i udostępnianie, budowanie planu zarządzania oraz znaczenie standardów i widoczność badań naukowych w świecie. W 2021 roku bibliotekarze ukończyli także specjalistyczny program szkoleniowy w ramach Data Steward School, wzbogacony o 7-miesięczną opiekę mentora międzynarodowej inicjatywy GO-FAIR. Udział w programie, obok zdobycia wiedzy i umiejętności, umożliwił wymianę doświadczeń oraz nawiązanie kontaktów ze środowiskiem chętnym do dzielenia się wiedzą w sprawnym zarządzaniu danymi naukowymi, również poza granicami naszego kraju.

Obszary współpracy data librarian z pracownikami, jednostkami uczelni i innymi interesariuszami na przykładzie Centrum Informacji Naukowo-Technicznej

Zadania data librarian w CINT powierzone zostały dwójgu pracownikom reprezentującym Wydawnictwo PL oraz Ośrodek Analiz Bibliometrycznych. Wymagają one od nich umiejętnego zarządzania czasem pomiędzy regularnymi zadaniami, które

¹⁴ L. Federer, *Defining data librarianship: a survey of competencies, skills, and training*, „Journal of the Medical Library Association” 2018, nr 106 (3), s. 300, [online] <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6013124/pdf/jmla-106-294.pdf> [dostęp: 13.08.2021].

¹⁵ Zob. L. Federer, op. cit., s. 298-299.

wykonują codziennie w swoich jednostkach, jak i nowymi obowiązkami. Wspólnie odpowiadają za działania związane z edukowaniem, uświadamianiem i wsparciem badaczy w zakresie tworzenia planów zarządzania danymi oraz odpowiadają za właściwe wykorzystanie, cytowanie, przechowywanie i archiwizowanie zbiorów danych przygotowanych przez zespoły badawcze. Ważnym zadaniem data librarians w CINT jest ścisła współpraca, nie tylko z badaczami, ale z innymi pracownikami i jednostkami uczelni, a także, w szczególnych przypadkach, z podmiotami zewnętrznymi.

Kooperacja z Uczelnianym Biurem Projektów PL, świadczenie usług szkoleniowych i doradczych w tym zakresie są kluczowe dla rozwoju instytucjonalnych usług zarządzania danymi badawczymi. Z uwagi na brak regulacji wewnętrznych zobowiązujących badaczy do korzystania ze wsparcia data librarians, to właśnie pracownicy wspomnianego wyżej biura zachęcają osoby aplikujące o fundusze do kontaktu z tymi specjalistami. Ponadto namawiają oni do skorzystania z zakładki *Otwarta Nauka* (dostępnej na stronie internetowej CINT), na której umieszczono szereg przydatnych informacji i wskazówek dotyczących Open Access i danych badawczych. Uczelniane Biuro Projektów PL w ramach współpracy wyraża chęć pomocy przy organizacji szkoleń grupowych oraz indywidualnych konsultacji (oferując własne pomieszczenia konferencyjne) i ich promocji (poprzez media społecznościowe i bezpośredni kontakt z pracownikami PL).

Nie mniej ważna jest współpraca z władzami uczelni: rektorem, prorektorem do spraw nauki, dziekanami, przewodniczącymi dyscyplin, dyrektorem szkoły doktorskiej w podejmowanych przedsięwzięciach. Kooperacja ta odbywa się głównie poprzez organizowanie spotkań informujących o usługach i inicjatywach CINT w zakresie otwartej nauki oraz rozmowy dotyczące inicjatywy powstania dwóch multidyscyplinarnych, ogólnouczelnianych zespołów. Pierwszego, odpowiedzialnego za tworzenie instytucjonalnych narzędzi repozytoryjnych oraz drugiego, zajmującego się przygotowaniem dokumentu *Strategii zarządzania danymi badawczymi w PL*. Ich skład osobowy, poza data librarians, powinni zasilić pracownicy Uczelnianego Biura Projektów, Centrum Informatycznego, Inspektor Ochrony Danych, Radca Prawny oraz inni chętni do współpracy pracownicy PL. Ponadto dziekani i przewodniczący dyscyplin zachęceni są do znalezienia specjalistów zajmujących się danymi badawczymi na wydziałach (tak zwanych data stewards). Po przeszkoleniu przez specjalistów CINT mogliby stać się odpowiedzialnymi za zarządzanie danymi i wspieranie procesów cyklu życia danych w przydzielonych obszarach tematycznych lub dyscyplinach.

Inicjatywa rozpoczęcia prac nad instytucjonalnym repozytorium, które będzie gromadzić dorobek naukowy pracowników PL wciąż czeka na zielone światło z uwagi na inne duże projekty informatyczne realizowane obecnie przez uczelnię i CINT. Pragnąc sprostać aktualnym potrzebom badaczy, dotyczącym przechowywania i archiwizowania danych badawczych, Politechnika Lubelska zawarła umowę z Interdyscyplinarnym Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego (ICM) Uniwersytetu Warszawskiego. Porozumienie to umożliwia deponowanie zestawów danych w Otwartym Repozytorium Ogólnym RepOD w kolekcji Politechniki Lubelskiej zgodnie z dyscyplinami, w jakich publikują naukowcy i zespoły badawcze.

Zespół data librarians CINT został przeszkolony przez pracowników ICM oraz zaznajomiony z regulaminem i wymaganiami dotyczącymi deponowania zbiorów danych w RepOD, aby służyć niezbędnym wsparciem pracownikom uczelni.

Uwagi końcowe

Bibliotekarze pracujący w bibliotekach akademickich muszą stale reagować na zmieniające się potrzeby środowiska naukowego. Dotyczy to również ewoluujących usług wspierających procesy zarządzania danymi badawczymi świadczonych na rzecz uczelni i naukowców. Konieczne jest nabywanie przez bibliotekarzy nowych umiejętności, jak i stały rozwój kompetencji, które już posiadają. Są to z jednej strony kompetencje techniczne (twarde) – umiejętności informatyczne, a także związane z nowymi narzędziami, technologiami, jak i kompetencje osobiste i społeczne (miękkie), sprzyjające wzmocnieniu zasobów partnerskich i klienckich.

Warto podkreślić, że istotą pracy data librarian jest praca związana z gromadzeniem, opisywaniem i archiwizowaniem informacji/danych niezbędnych dla innych. Niemniej tylko wysoko wyspecjalizowany bibliotekarz będzie w stanie pomóc w wytyczeniu planu zarządzania danymi, dokonać ich selekcji pod kątem udostępnienia i wykorzystania oraz w przygotowaniu metadanych do projektu i ostatecznie – w zdeponowaniu danych w repozytorium.

Temat data librarian i jego kompetencji zasługuje na szczegółowe badania ankietowe, tak jak miało to miejsce w innych krajach. Jedną z możliwości to analiza pod kątem oczekiwania pracowników naukowych różnych typów uczelni w Polsce (politechnik, uniwersytetów, wyższych szkół medycznych czy wojskowych) względem data librarian. Wyniki pozwoliłyby poznać listę kompetencji bibliotekarzy, jakie są potrzebne w badanych instytucjach i dałyby możliwość ich porównania (sprawdzenia, czy się pokrywają, czy też występują różnice). Wiedza uzyskana w ten sposób mogłaby pomóc samym bibliotekarzom w ich samorozwoju i planowaniu kariery zawodowej. Ponadto z uzyskanych rezultatów mogłaby skorzystać kadra zarządzająca przy rekrutacji na stanowisko tego specjalisty bądź też przy delegowaniu już pracujących osób do pełnienia tej roli w swojej bibliotece. Jest to okazja, aby wykorzystać wyraźnie zarysowujący się profil specjalności do nadania mu samodzielnego miejsca w bibliotecznej strukturze, a tym samym wytyczenia nowej ścieżki kariery.

Niewątpliwie świadome inwestowanie bibliotekarzy w rozwój kompetencji otwiera nowe szanse przed całą grupą zawodową: „to droga do projektowania biblioteki otwartej na potrzeby użytkowników i reagującej na zmiany zachodzące w świecie”¹⁶.

¹⁶ M. Schmeichel-Zarzeczna, *Kompetencje przyszłości – czym są i co oznaczają dla bibliotek i bibliotekarzy*, „Biuletyn EBIB” 2021, nr 3 (198), s. 7, [online] <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/741> [dostęp: 13.08.2021].

Bibliografia

1. Constantinescu N., *Data Librarian, the Steward*, „Romanian Journal of Library and Information Science” 2018, nr 14 (4), s. 113-121 [online] <https://www.rbsi.ro/index.php/rbsi/article/view/73/24> [dostęp: 13.08.2021].
2. Federer L., *Defining data librarianship: a survey of competencies, skills, and training*, „Journal of the Medical Library Association” 2018, Nr 106 (3), [online] <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6013124/pdf/jmla-106-294.pdf> [dostęp: 13.08.2021].
3. Folga A., *Kompetencje komunikacyjne współczesnego bibliotekarza*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis” 2017, vol. 15, s. 67-74 [online] <https://sbsp.up.krakow.pl/article/view/20811861.15.6/3939> [dostęp: 13.08.2021].
4. Januszko-Szakiel A., *Data curator. Sylwetka menadżera zasobów danych w świetle badań: prezentacja* [Referat wygłoszony podczas konferencji pt. Zarządzanie zasobami nauki i dydaktyki w otwartym dostępie – standardy, narzędzia, dobre praktyki, Kraków, Biblioteka Jagiellońska, 20-21 maja 2021], [online] https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/276465/januszko-szakiel_data_curator_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp: 13.08.2021].
5. Jazdon A., *Głos w sprawie deregulacji zawodu bibliotekarza*, „Forum Akademickie” 2012, nr 1 (49), [online] <https://prenumeruj.forumakademickie.pl/fk/2012/01/glos-w-sprawie-deregulacji-zawodu-bibliotekarza/> [dostęp: 13.08.2021].
6. Khan H. R., Du Y., *What is a Data Librarian?: A Content Analysis of Job Advertisements for Data Librarians in the United States Academic Libraries*, IFLA WLIC 2018 – Kuala Lumpur, Malaysia – Transform Libraries, Transform Societies, <https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc1225772/> [dostęp: 13.08.2021].
7. Kokot-Kanikuła K., Szymik A., *Zadania i kompetencje bibliotekarzy w zespole ds. polityk wydawniczych polskich czasopism naukowych*, „Biuletyn EBIB” 2021, nr 3 (198), s. 1-8 [online] <http://ebiboj.s.pl/index.php/ebib/article/view/738/774> [dostęp: 13.08.2021].
8. Paul M., *Nowe specjalności w zawodzie bibliotekarza*, [w:] Wojciechowska M. (red.), *Zarządzanie biblioteką*, Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne SBP, Warszawa 2021, s. 459-480.
9. Pawłowska M. M., Wachowicz M. E., *Wprowadzenie do zarządzania danymi naukowymi*, Difin, Warszawa 2020, 220 s.
10. Schmeichel-Zarzeczna M., *Kompetencje przyszłości – czym są i co oznaczają dla bibliotek i bibliotekarzy*, „Biuletyn EBIB” 2021, nr 3 (198), s. 1-7 [online] <http://www.ebiboj.s.pl/index.php/ebib/article/view/741> [dostęp: 13.08.2021].
11. Wałek A., *Is data management a new “digitisation”? A change of the role of librarians in the context of changing academic libraries’ tasks*, IFLA WLIC 2018 – Kuala Lumpur, Malaysia – Transform Libraries, Transform Societies, [online] <https://mostwiedzy.pl/pl/publication/is-data-management-a-new-digitisation-a-change-of-the-role-of-librarians-in-the-context-of-changing-146778-1> [dostęp: 13.08.2021].
12. Werewka J., Wietecha M., *Analiza wpływu kompetencji miękkich przy przejściu programistów na stanowiska kierowników projektów*, „Informatyka Ekonomiczna=Buisness Informatics” 2015, nr 4 (38), [online] https://www.dbc.wroc.pl/Content/34367/Werewka_Analiza_Wplywu_Kompetencji_Miekkich_Przy_Przejsciu_2015.pdf [dostęp: 13.08.2021].
13. Wojciechowska M., *Kompetencje zawodowe bibliotekarzy. Metody badania*, „Bibliotheca Nostra” 2010, nr 1(20), s. 25-35 [online] <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/22941/edition/20190/content> [dostęp: 13.08.2021].

Abstract

Data librarian wanted! A specialist in Polish academic libraries and their competences

Influenced by the changes brought about by the demands of Open Science, universities are striving to provide highly qualified staff to support research processes. Advice on research data management planning, curation and assistance in depositing data in repositories have also been entrusted to academic libraries. Thus, academic librarians were faced with the need to expand their knowledge, increase their competence and acquire new technical skills. Although data librarian is not a new specialization, it is becoming more and more visible in the academic environment. This article will present the competences a data librarian should have, discuss his/her tasks, challenges and role. It will show the fields of cooperation with other university units on the example of the Centre of Scientific and Technical Information of Lublin University of Technology.

Keywords: academic library, data librarian, librarian competences, open science, Lublin University of Technology